

İŞTİRAK

Sene 1, Numero 11, 24 Nisan 1326 Cumartesi

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mesul
Serbest İzmir Gazetesi Sahibi

Hüseyin Hilmi

Directeur Husein Hilmi

Mu posta seneliği 60 kuruş
Mu posta altı aylığı 40 kuruş

Mekâtib ve Evrâk-ı Vâride Bâb-ı Âli Karşısında Adliye Hanındaki Daire-i Mahsusaya
Gönderilmelidir

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Sosyalizm Efkârının Mürevvicidir

Journal Socialiste ICHTIRAK

Münderecat

Kuvve -i Teşriiye Kararından Rücu Ediyor, Damatlara Maaş / İştirak

İstikbal Sözleri / Jan-Rönar

Musahabe-i İştirakiye, Sosyalizm Nedir?

Memleket İştirak'e Muhtaçtır / A. Macit

Serbesti-i Say ve Amel / B. İsrail

İştirak'in Tefrikası, Kahraman Kız / Müellifi Asu

İki Dost Arasında

TÜSTAV

Kuvve -i Teşriiye Kararından Rücu Ediyor, Damatlara Maaş

Öteden beri memleketimiz garabetin merkez i yegânesi olmuştur. Bunu herkes söyler ve söylemeyenlerde tasdik ederler.

Geçen hafta kuvve i teşriiye yani Meclis-i Mebusan damatlara tahsis edilen maaşların kat edilmesine karar vermişti. Aradan bir hafta mürur etti. Ve garip bir haleti ruhiye neticesi olarak şimdi de kararın feshi cihetine giderek damatlara maaş tahsis etmek için mebuslarımız ekseriyeti ara ile karar veriyorlar. Yani hakkı teşrilerini ıskat etmek gibi bir harekette bulunuyorlar soralım: hangi memlekette bu gibi mesail ile iştilal edilir. Hangi mebusan verdiği karardan rücu eder? Burada akli... Mantık ı bir cihet var mıdır? Tekrar soralım kuvve i teşriiye ile kuvve i icraiye arasında ne fark vardır. Eğer kuvve i icraiye milletvekillerinden müteşekkil bir heyeti muazzama i teşriiye üzerine icra i tesirden hali kalmayıp kuvve i teşriiye dahi daima sakit daima ipkam kalacaksa artık meşrutiyet nerede kalır? Kuvve i icraiye ne suretle müstakildir kuvve i teşriiye ne vakit kuvve i icraiye üzerine haiz i nüfus ve tesir olabilir? Biz bunları eğer Avrupa kavanin meşrutiyesine takdik edersek hiçbir had ı fasıl bulamayacağız.

Kuvve i icraiye ikide bir de istifa edeceğiz. Tahdidatıyla millet meclisimizi korkutmak istiyor zannolunur ki mebusan bu tehtitaddan korkarak aman sizin dediğiniz olsun nasıl isterseniz öyle yapınıza delalet eder zımnı bir hareket gösteriyorlar.

Milleti osmaniyeyle kuvve i icraiye kuvve i teşriiye arasında adeta bir... Olmuştur. Her memlekette kuvve i teşriiye kuvve i icraiyeden hâkimiyeti milliye nokta i nazarınca daha mümtaz daha âli bir mevki i ihraz eder. Yani meşrutiyet kuvve i teşriiye, kuvve i teşriiye dahi meşrutiyetle kaimdir. Kuvve i icraiye millet meclisi mukarreratının ve tanzim etmiş olduğu kavanin ve nizamatin tatbikine memurdur. Lakin mael teessüf esbap min... Bizde her zaman kuvve i icraiye kuvve i teşriiye üzerine icrayı tesir ediyor. Bu neden? Biz buna cevap vermezden evvel hürriyet perver olduklarını beyan eden milletvekillerimize soralım: milletin damatlara maaş vermeye ne mecburiyeti vardır? Hangi memlekette böyle bir usul caridir? Onlarda bizim gibi efrat ve evladı milletten olup bizim gibi say ve amelleriyle temini maişet etmeye mecbur ilen hükümetten meccani nimetlere nail oluyorlar. Bu damatlar hanedan ı saltanata mensup değildir. Kuvve i selase i meşrutiyetin reisi yegânesi olan padişahımız efendi hazretlerimizi maaşı şahanelerini lüzumu kadar tezyit ederek o maaştan damat paşalara ve beylere maaş tahsis edilirse milletin hiçbir itirazı kalmaz. Fakat hususi bir kayır şart. Ve ya daha doğrusu yeni bir kanun vaz ederek o kavaninin ahkâmı mucibince damatlara doğrudan doğruya hazineyi maliyeden yani milletin cebinden maaş tahsis etmek keyfiyetini hikmet i hükümete hiçbir suretle muvafık göremiyoruz. O paralar efradı milletin müteaddit eza ve işkenceler ile çalışıp kazanmış oldukları... Paradan hâsıl olmuştur. O paraları millet devletin terakkisi için veriyor. Onları fuzuli sarf etmekten ise milletin cebinde kalması daha iyi olmaz mı? Hiç olmazsa hüküm ferma olan müthiş felaket ve sefaletlere nihayet vermiş oluruz. Millet damatlar ile kontrat mı etmiş? Şimdi her şeyi bertaraf edip meseleyi vicdan nokta i nazarından düşünelim. Damatların cümlesi muktazar gayıyur sahibi servettirler. Onlar hiçbir vakit milletin muavenetine arzı ihtiyaç etmezler. Etseler bile millet onların şahsi ihtiyacatını tesviye ve tehevvin etmeye mecbur mudur? Mecbur ise o mecburiyet hangi kanun ile tayin edilmiştir. Taşraya atfi nazar edelim gözlerden kanlı yaşlar dökülüyor. Her ağızdan bir aninin felaket çıkıyor millet zebunu sefalet ve izmihlal olmuştur. ...damatların hukukunu muhafaza etmek mecburiyetini hisseden maliye nazırı Cavit Bey fukaranın feryat ve figanını işitiyor mu? Acaba milletvekilleri vicdandan kalbi merhametten arı midirler? Adalet merhamet hakkaniyet bu memlekette büsbütün kalkmış mıdır? Kan ağlayan fukaradan cebren... tazyikatla aldığımız parayı neden damat namıyla maruf olanların ceplerine dolduralım. Hangi akıl hangi mantık hangi hikmet bunu tecviz eder? Milletvekillerimiz sıfatlarını tebdil etsinler verilen karardan bir hafta sonra rücu etmek istiklalîyet i teşriiye yi paymal etmek demektir. Buna bir misal göstereyim. Bizde kani olalım. Maliye nazırı ve meclisi vükela reisi meclisi milliye tehdit ediyor yani adeta muallim gibi ders veriyorlar. Günahdır bu millete günahdır. Birazda mütanebe olalım yoksa bu hal üzere devam edersek halimize merhamet edenlere değil yüzümüze bile bakmaya tenezzül edecek erbabi izana tesadüf etmek kabil olmayacaktır.

Evhamı bırakalım söz mağlup olmayalım tesirden âli kalarak... Meşrutiyeti ciddiyet v hakkaniyet dairesinde muhafaza etmeye gayret edelim. Mebuslar! Mebuslar! Bu millet sizi muhafaza i hukuk için intihap etmiştir. Siz hala nüfus ve tesir tahtında iş görüyorsunuz. Milyonlarla gözler felaketten yaşarmış artık onlardan kan akıyor kan! Aklınızı başınıza toplayınız.

İştirak

İstikbal Sözlere

Dostum! Henüz yirmi yaşında olup kemali samimiyet ve **muhâlesetle** hayati istikbaliye de takip edeceğin mesleği düşünüyorsun değil mi? Emin ol... Parladığı şuleyi ifşan olduğu mahalle bir dereceye kadar takrip etmişsin. Muaheze Münir afakın... Cihetine müteveccih olacağını bir türlü tayin edemeyip etrafına müteaddit nazarlar atfediyorsun. Fikrini iştilgal eden meslekler müdailer ve halen yekdiğerine pek yakın iseler de zahiren birbirinden uzak olmak mahiyetini gösterirler. Siz o zahiri hallere ehemmiyet vermeyiniz. Bazı müdailer ve meslekler vardır ki iptida yekdiğerine pek yakın göründükleri halde bir... Misalli git gide birbirinden tevait ederler.

Aradığın tariki bulmak için buna arzı ihtiyaç ediyor musun? Ben ayaklarım tozlu yorgun argın bir seyyahım bir vakit yirmi yaşında bulunduğum zaman senin gibi daima zihnim perişan fikrim dağınık müteredit endişe... Bir halde bulunur idim bir heyecanı ruhi beni adeta... Sevk etmiş olup verilen teselliler bir türlü kargir tesir olmuyor idi.

Siz hür fikirli bir genç olup idraki beşerin istiklalietini pek ala takdir edersiniz bütün akaidini tenkidat ve tecrübe murakabesine vaz edip bu suretle ananesiyle uhdenize tevdi edilen vazifenin ifasından azade kalmışsınız. Diğer taraftan mesleğimizin müdaiyetini kavlen olmazsa bile kalben kabul etmiş olduğunuzu... Hâsıl etmiş. Demek istiyorum ki sosyalizm nokta i nazarından fikrini parlatmış olan her sahibi idrak kendi komşusunun hakkının tanımak vazifesiyle mükellef olduğunu hissederek o hakka taarruz edecek hiçbir sui harekette bulunmaz. Sen pekâlâ biliyorsun ki intibahatı umumiye kaziyesinde zengin hakkı ne ise fukaranın dahi hakkı odur.

Fakat burada nazarı dikkati celp başka bir nokta vardır. Siz o noktada tevkif emek istemiyorsunuz. Dâhil olmuş olduğunuz tarikte daima terakki etmeye arzunuz var değil mi?

Kabul ettiğiniz müdailerin o tarikte sizi sarp mahallerden geçirip emin bir merkezi içtimaiyeye tesadüf ettireceğine emin olduğumuz takdirde bila tereddüt o sarp mahalleri kat edip ileriye doğru gitmeye say olursunuz.

PARLAK BİR FİKRE MALİKSİNİZ

O halde ne maksada mebni bazı akaidi mebrumeyi kabul etmemek gibi hallerde bulunursun? Bunun cevabını ben kendim veremem: zira onlar hakayiki mebrume esasları üzerine müpteni olmayıp idrakimizde bir istikrah hâsıl ederler ve ikinci: zira onları maneviyat nokta i nazarında gayri kâfi addediyorsun yekdiğerini tevani eden asar zarfında insanlarda kökleşmiş olan fikri adalet ve hürriyeti beşeriyetin hini tefdilâtında... Esaslar üzerine vaz edilen akait i batılayı cerh ve tekzip ediyorlar pekâlâ o... adalet perveranede terakki etmeye... Eski hâkimiyete karşı... Bir istikrah... Hâsıl ettirir. Biraz daha terakki edeceğim takdirde karşımda bir iki fikri ulvinin inkişaf etmiş olduğunu göreceksin o pek ulvi pek latif muhabbete hakayik ve sureti katiyede mercih bir hakikattir.

Ahidi cedide de birbirinizi seviniz gibi güzel sözler vardır. Sen o sözleri kabul et. Fakat bazı mutaassıp papazların müstebit ruhanilerin telakki etmiş oldukları gibi telakki etme efkârı hazıra efkârı batılayı atıkayı cerh ve ret etmek için delaili adideye müracaat etmek lüzumunu hissetmez. Eski insanlar ve bilhassa müstebit gaddar papazlar bütün haksızlıkların icrasına müsaade ederek buna dair pek çok kavait ve kavanin vaz ile insanları onlara tabi tuttular.

Hiristiyânlık âleminde müsavatın adaleti mutlakanın bi hakkın icrayı hüküm etmesi kaidesi vaz edilmiş iken bilahare müstebit ve sırf menafi şahsiyelerini düşünen rahipler o kavaidi muaveneti sui istimal etmişler.

Bakınız efkârı hazıra ne diyor: sadakanın lüzumsuz olduğuna kanaati kâmile hâsıl etmiş olduğumuz için onun yerine... içtimaiyenin hüküm ferma olmasını arzu ederiz. Felaketi zahiren tahfif etmekten ne çıkar? Onu kâmilan ref ve izale etmeli bunun içinde en... Tarik felaketi mudi olan esbabın katiyen definden başka bir şey değildir.

Bu işin gayet nazik muhataralı ve müşkül olduğunu beyan edebilir isek de onun necip ve güzel bir teşebbüs olduğunu iddia edemezsek fikri hürriyet her hakikati tekzip etmek değildir. O felaketten azat adalet yağdırır. Hakiki bir hayat içinde adalet taharri etmek için evvel emirde onun kuvveden fiile isaline medar olan vesaidi tevsi etmeli. Her şeyden evvel maksatta itilaf ve ittifak lazım. Ondan sonra tevsil edilecek vesail hakkında mücadele edebiliriz.

DEMOKRAT SAN

Hakikatte insanların müsavata riayet etmedikleri bi iştihahtır. Fakat beşeriyetin... Hakkı hududunda müsavatsızlığın ilgasına mani olamaz. Fakir ve zenginın sermayedar ve amelenin markizin kalbiyle adil ve safderun bir köylünün kalbini aynı kabahat için aynı suretle tercim edilmesini izdivaç veraset ve hidameti askeriye de aynı kavait ve kavanine tabi tutulmalarını arzu ederek envarı içtimaiyenin herkese mütesaviyen teşmil edildiğini pekâlâ bilir ve keyfiyeti teşmilin bütün tabaktı beşeriye de tevsii etmesini talep edersek her... Bir vatan evladının hakkı kelama itayı reye malik olmasını hülasa i kelam herkesin hukuku mütesaviye i içtimaiyeye haiz olduğu kaidelerini kabul edersek değil mi? Fakat niçin müsavata iktisadiyeden istikrah ediyorsun?

Bunun bir hamakat ı mahz olduğunu beyanda mestur olduğunu kabul et. Bu eski adap ve âdete karşı bir vaziyeti ihtiram kaviyeden başka bir şey değildir. Bu adeta Amerika'lıların hukuku müsavata kabul edip daireyi şemulatu tevsii etmeyi arzu ettiklerine rağmen zavallı zencileri o kaideyi umumiyeden hariç addederek onların hukuku müktesepeleri ile hukuku tabiiye i insanıyetlerini kabulden içtinap etmelerine benzer. Burada biraz tevkif edip... Tekfire dalmakla hayır insanlar hiçbir vakit adalet müsavat ve hürriyete riayet etmemiş ve etmeyecekler demek istiyorsun değil mi? Fakat ben seni bu gibi beyanattan men ederim yürü, yürü! Müdailerin ister istemez seni ileriye sevk edeceklerdir.

Cemiyetin esaslarından addolunan müsavata hakiki namına her ferdin aynı hukuka malik olduğunu kabulden imtina edemiyorsun. Herkes istidat ve kabiliyetine göre iş görmeli cemiyete hidamet etmeli fukarayı tezyif eden alçaklar acaba bir gün aç ve fakir kalsalar cemiyetin uygunsuzluklarına dair neler söyleyecekler! İşte emin ol azizim ki: her şey böyle ketm edilir. Bugün fakir olduğun halde her şeyde hakikati düşünürsün fakat yarın öbür gün iki üç bin lira kazanırsan o vakit havsalan değişir. Cemiyet bazı şeylerde hakikati düşünür. Faraza: ihtiyar askerlere ve memurine tekaüt maaşı bağlamak suretiyle herkesin yaşamak hakkına malik olduğunu zimnen tanımıştır. Bunlar makasıdı ulviye i cemiyetin ilk safhaları olup git gide tevsii... Etmesi aglep ihtimaldir. Bu maksadın... Mebzul ve bereketli topraklarda ekilirse buğday taneleri gibi tenmu edip güneşin harareti ziyaları altında köklerinden toprağın kanını emerek izamıyla havayı hürriyeti teneffüs ederek bir gün çiçeklerinin boyu latiflerini istişam ettirecekler demokrasinin asıl maksadı âdemi müsavat binaları üzerinde tesis edilmiş olan serveti mahf edip bütün sınıf ı içtimaiyeyi tevhit etmekten ibarettir.

Âdemi müsavata iktisadiyenin bila kaydı şart âdemi müsavata siyasiye yi intaç ederek adalet veznesinde milyarder ile fukaranın aynı vezne geleceklerini zannediyorsun? Mekatüp i iptidaiye kapıları gerek fakir gerekse zengin evlatları için açıktır. Fakat diğer taraftan fakir doğmak hamakatında bulunanlara karşı idadi ve âli mekatüpün kapıları set edilmiştir. Fransa kanunu esasisi mucibince herkes ayan olabilir fakat intihabat mücadelatının devam ve icrası için herhalde paraya fedakârlığa ihtiyaç vardır. Hürriyet i matbuattan haber var mı? O hürriyetin kâmilen hüküm ferma olduğuna kanaat hâsıl etmekle hata etmiş olursun zira o hürriyet zenginın sermayedarın elinde... Olmuştur. Emin ol ki gazetelerin kısmı azamı tahvilatla yapılmıştır. Zenginler hukuku müktesepelerini muhafaza etmek için pek çok suhulet icat etmişlerdir. Görüyorsunuz ki müsavata iktisadiye hüküm ferma olmadıkça müsavata sairenin hüküm ferma olması kabil değildir.

İşte sevgili dostum efkârı hürriyeti takip etmek ister isen demokrat ve sonrada sosyalist olmalısın zira insanlarda fikri hürriyet ve müsavata istikrarı için sosyaliz kavaidini bi hakkın takip etmek lazımdır.

Jan Rönar

Musahabe-i İştirakiye, Sosyalizm Nedir?

Tabidir. En ziyade nazarı dikkati celp eden bir şey varsa o da şudur ki sosyalizmde keşfedilen her credit alet ve edevat cemiyet için hayır-ı mahz olacaktır. O zaman hükümet lüzumu kadar makine inşa ettirecek ve bütün keşfiyat ı cedideden maksat amelenin say ve amelini tahfif etmeye matuf kalacaktır. Her ay keşfedilen yeni bir alet veya makine amelenin beş dakikasını tenkis edecektir. Böylece yekdiğerini tevali eden keşfiyat sayesinde saati mesai git gide tenakus edecektir. O zaman bizde istirahat için daha çok zaman bulacağız. Ezvak ı hayatiye yi taniyacağız. İşte azizim o zaman dünya şimdi ki gibi bir tuzak olmaktan ise hakiki bir cennet i dünyevi olacaktır.

Co fakat saati mesainin azalmasını niçin hayırlı addediyorsunuz insanlar ne kadar boş kalırlarsa o kadar fena yollara saparlar. Eski bir darbı mesel diyor ki işsiz adama şeytan iş terdik eder.

So o darbı mesel pek yanlıştır. Geçen sene atmış bini mütecevaz ağnaya ihtirasatı nefsanîye günahları işlemek üzere Amerika'dan Avrupa'ya gidip yirmi milyon lira sarf ettiler. Onların işi gücü yoktu. Avrupa'da tayyarelerde eğlence mahallerinde vakit geçirmeye gittiler. O seyyahlardan hiç biri kanuna mugayir harekette bulunmadı ise de seyahatlerinin devamı müddetince kavaidi ahlakiye ye mugayir pek çok cinayetler irtikâp ettiler. Fukara maddeten ne kadar zengine yaklaşırsa bu gibi cinayetlerde o kadar kesir el vuku olacaktır.

Co nazariyelerimiz az çok makul gibi görünüyorsa da onların kuvveden fiile isaline muvaffak olacağımız cayi iştihattır.

So muvaffakiyet kazanmamak kabil değildir. İnsan ceht ve gayret ederse her şeyde muvaffak olur.

Co- zenginler para kuvvetiyle daima size muarız olacaklardır. Aranızda müthiş bir mübareze husule gelecektir. Buna emin olunuz.

So- müthiş bir girdapta bir saman parçası ne ise zenginde cemiyetin kitle i muazzama sına aynı şeydir evet inkâr olunmaz ki zenginler bazı imtiyazata nail olmuşlardır. Fakat o imtiyazlar insanların vaz ve tertip etmiş oldukları kavait ve kavaninin netice i tabiyesi olsa gerek kanun olmazsa zengin bir gün servetini muhafaza edemez. ...kanun olmaz. İnsanlar fena ve uygunsuz kanunlar vaz etmişler ise onları fesih ederek yeni kavanin vaz etmelidirler. Emin olunuz ki hali hazırda ilim ve fününun bu derece terakki etmiş ve sanayinin harikulade nispetler almış olduğuna amele sınıfı hayvanattan daha sefil bir haldedir. Zavallı amele! Her gün her saat çalışır. Hayat için lazım olan mevlatla zenginler def i lezaizi olacak şeyler hâsıl eder. Onlar sayesinde zengin hayatın her nevi lezaiz ve ezvakine nail olursa da bedbaht amele ancak yaşaya bilecek kadar bir gıda tedarik edebilir.

Co- fakir amelenin çalışıp hâsıl ettiği şeyleri zengine teslim eder diyorsunuz acaba zengin onları bila ivaz alıp onu mağdur mu ediyor? Hayır! Ne alırsa onun bedelini derhal tesviye eder.

So- efendimiz siz pek yanlış fikirlere zehap olmuşsunuz zengin hiçbir vakit aldığı şeyin bedeli hakikisini tesviye etmez. Şurası doğru ki: zengin yevmiye fukaranın eline birkaç dolar kadar verir ise de o dolarları hâsıl eden acaba kimdir? Amele say ve gayreti sayesinde o dolarlara hâsıl eder. Zengin ise kar ve faiz namıyla onları amelenin elinden gasp ediyor.

Co- zengin olmazsa fukara hiçbir vakit hiçbir vakit iş bulamaz ameleye kim iş tedarik edecektir.

So- hayır azizim yanılıyorsunuz fukaraya iş tedarik eden zengin değildir. Şimdi görüyorsunuz ki cemahiri müddehide i Amerika'da cumhuriyet reisinden itibaren ta ufak memurlara varıncaya kadar maaşlarını millet yani ahali tedarik ve tesviye ediyor. Sosyalizmde dâhil aynı suretle ameleye iş ve meşguliyet tedarik eden cemiyet olacaktır.

Co – o zaman herkes ustabaşı olmayı arzu edecektir.

Co- bütün o meşrutiyetleri kaldırdığımız takdirde onlar için ne gibi meşagili nafia tedarik edebileceğiz.

So- hükümeti iştirakiye onlar için pek çok iş tedarik edebilecektir. Bir kere inşaatı nafiaya muhtaç olduğumuzdan onların ikmalî zımnında milyonlarca amele çalıştıracacağız. Emin olunuz azizim yalnız Missisipi nehri dört beş milyondan fazla ameleye iş tedarik edecektir. Demir yollarının elektrik terminallerinin inşası için yüz binlerce ameleye ihtiyaç var. İştirak usulü mucibince on sekizden elli yaşında bulunan her fert günde dört saat çalışırsa cemiyetin bütün ihtiyacat ı mebrume ve zaruresi tesviye edilmiş olacaktır. O zaman şimdi yalnız zenginler için müessir olan bütün Ezvak ve inşirah ı hayatiye ye cümlemizde mütesaviyen nail olabileceğiz.

Co- usulü himaye Amerika'da tatbik edilirse Amerika ahalisinin ikbal ve saadete nail olacağı söyleniyor.

So- onu söyleyenler ile iddia edenler hem yalancı ve hem de... Dırlar dır. Farz edelim ki siz bir kunduracısınız bende dışarıdan buğday getirip satarım. Size bir çuval buğday verip ona mukabil dört çift kundura alarak geldiğim mahalle avdet ederken esnayı rahatta birisi üzerine hücum ederek kunduranın bir çiftini elimden zapt ve gasp ederse bu bir nevi sirkat ve ya cinayet olmaz mı?

Co- şüphesiz

So- pekâlâ ben o kunduraları alıp bir yere gitmek istediğim zaman yolda gümrük memurlarına tesadüf ederek kanun namına onlardan bir çiftini elimden alsalar ne dersiniz?

Co- memurların hakkı var zira onlar kanunen kendi vazifelerini ifa ederler.

So- eğer buna hak demeğe cesaretimiz var ise aferin size dostum bu kanunu tecviz ettiği bir nevi sirkatten başka bir şey değildir. Bazı adamlar havaicimizin bir kısmını tedarik ettikleri için bizde

mütekabilen onlara bir nevi hizmet ifa ederiz. Beşeriyet ve cemiyet nokta i nazarından bu tabii bir şeydir. Zira şeraiti hazır i içtimaiyece kendi bütün ihtiyacatını resen ve bizzat tedarik edebilmek iktidarına haiz fert i vahit tasvir edilmez. Yaşamak için istihsal kâfi değil mevadî müstahsile yi mübadele etmek lazımdır. Mübadele de bir nevi ticarettir ticaret ise temini maişetin amili yegânesi olduğuna nazaran onunla işğal edenleri tazminata duçar etmek muvafık ı madalet midir? Gümrük resmi bir nevi cezayı naktiyeden başka bir şey değildir.

Co- ecnebi bir memlekette istihsal edilmiş mevadî ticariyenin Amerika'ya nakil edip serbestçe satmak lazım gelse o zaman burada yüz binlerle amele işsiz güçsüz kalacaktır.

So- memaliki ecnebiyeden ithal edilen bütün emval ve eşyayı ticariyeden gümrük resmi alınırca büyük sermayedarlar git gide daha ziyade kesbi servet edip fukara daha ziyade ezilecektir. Memaliki ecnebiyeden Amerika'ya muhaceret edip burada kendilerine iş güç etmelerine ve temini maişet eylemelerine müsaade edilmesiyle eşyayı ticariye yi ithal etmek arasında ne fark vardır? Buraya gelen ecnebi amele Amerikalı amelenin rakibidir. Sosyalistlerinde amele arasında rekabet hüküm ferma olmayacağından amele kemali serbesti ile temini istikbal edeceğine emin olabilecektir. Hali hazırda amelenin en müthiş rakipleri makinelerdir. Bugün yirmi amele çalıştıran bir imalathane sahibi yarın bir makine elde ederse işsiz iki amele ile bitireceğinden o zaman sekiz ameleyi bil tabii yanından çıkaracaktır.

Mabadı var.

Memleket İştirak'e Muhtaçtır

Grev hadisatı Osmanlılık muhiti içinde ancak meşrutiyetin ilk devirlerinde görülebilmüş Şarka bu miras-ı tabiatı bahş bu kanunu adaleti tatbik ettiren yine Garb olmuş. Garbın hür fikirlerinin mahsulü himmeti ile bizde ezilmeyi bir fariza-i mevcudiyet bilen Osmanlı amelesi arasında terakkiye başlamıştır.

Henüz haleti mübade i terakkide bulunan bizler birden bire her cihetçe tekâmül ederek belki şu otuz senelik edvarı içtimaiyemizce uyuşan kanlarımızı hemen hareket ettiremeyeceğimiz tabiidir. Üç seneye karib bir müddet oluyor ki nimeti hürriyetle müftehiriz. Bu iyice uzun zamanda evvela matbuatı gözden geçirirsek alelade gazeteler arasında bir fikri ciddiyet ve meslekle sahayı intişara atılan iştirak görülür ki işte bu muhterem gazete sosyalistliğin merucu efkârı ve tercümanı hissiyatıdır. Sosyalistliğin hemen ekseriyet nazarında gördüğü lakaydilik bugün hükümetin umuru maliyesinde usule gelecek en büyük tebdile en katı inkılâba bir renk i ciddiyet verir. Biz bir cemiyeti mutemedine suretinde reis karımıza hükümet namı altında bir kuvveyi muhteşeme geçirmişiz. Ondan onun satvet ve şevketinden her şeyi temenni ederek kendi elimizle bina etmiş olduğumuz o şuleyi istikbalimizin daha Münir ufuklara doğru ilerlediğini görmek en büyük arzumuzu teşkil ediyor. Bir kuvvetin tezyidi kavi bir dimağla hemen zeval bulmaz bir servete muhtaçtır. Bizler ise parasızlığın yoksuzluğun hükmü harabiyeti altında inlerken ötede her nasılsa birikmiş bir hazineden beride eseri tesadüf olarak müterakkim bir dimağdan istifadeyi tabii olarak telakki edemeyecek kadar safiyane düşünürsek adeta pek feci bir manzaranın esiri oluruz.

Her hükümet menafini temin edebilmek için doğrudan doğruya grevle sekteye uğrayan ruhu memleketi bu halden kurtarmak üzere bir takım kavanin ve nizamat tatbik ederek adeta... Hakiki sermayeyi teşkil eden amelenin o hür pazularını bir zinciri na hak bağlayıp onları inkıyat ı sabırla kıvrandırmaya mahkûm kılmıştır. Fil hakika nizami memleket olan kuvveti hükümeti terakkiye varılmak istenilen her sadmeye bir darbe i ahnin indirerek onu men ve o suretle idame i şevkete hizmet etmeyi bir emri tabii görürse de as çok yine müsavâtı bırakmamak her fırka her sınıf arasında mütesaviyen icrayı tesir ederek bu hususta hükümet idaresinde bir muvazene teşkil ederek amelenin en basit hürriyetini vikaye etmeyi gözetmesi mültezimdir.

Evet, bir amele grev yaparak efendisine:

Ben gideceğim gibi arkadaşlarımda seni terk ediyor. Eğer hakkımızı verirsen işinde olur der. Şu masumane mütalaa birçok münakaşalar kargaşalar neticesinde yine fabrikatörün keseyi hurbasına inecek altınların adedine... Üzere... Olunur. Fakat beri tarafta ne oluyor. Fazlalık nereden geliyor? Orası bir âmânı meçhuliyet içinde mahvolup örtülüyor.

Amelenin hakkı emtianın veyahut işin tezyit i fiyatıyla yükseliyor. Hâlbuki zarar olacak ya amele veyahut müşteri oluyor. ...kendisinden işına edilerek iştirake davet edilen menfaatler kendi hissesine hiçbir zaman tertip etmeksizin karşıdan bir seyirci gibi lakayt nazarlarla yine kendi bildiğini yapıyor

her ne kadar idaresince bir fark görülüyorsa varidatı o farkı artarak her iki tarafı tevzan peyda edip amelenin hakkını müşterinin istemeyerek vereceği fazlalıkla tekabül ettiriyor.

Bu usul umumiyetle en ziyade memleketimizde göze çarpan bir hakikattir. Bir amele grevinin neticesi behe mahal halkı üzerine tesir ediyor mamafih Avrupa'da da bu kaide cari ise de onların nasıl olsa sarfiyatlarında bizim kadar iktisada ihtiyaçları yoktur. Onun içindir ki bizi irşada davet eden hükümet yalnız mazlum işçiler üzerinde nizamata tatbik ederek o suretle tesviye i maslahat etmemeli birazda sahibi akara ehemmiyet vererek onunda oturduğu yerde ten perverlikle biriktireceği varidatını nazarı tainle alıp bir çare i müselamet bulmalıdır.

Bütün bu hakayıkla biraz... Düşünülecek nokta işsiz amelemize bir iş icat etmektir.

İşte bir nüshamızda neşir olunan sosyalistlik bir emri zarurimidir? Kısmı bugün bize en kati yolun iş görmeye koşan efradı iştirake davet ederek bir sermayedarının beyhude yere duran serveti ile yekvücut bir müessese açmak her gün sayiyle iftihar edercesine kazanıp yıpranan vücutlarımızı biraz ten perverlikle değil say ile dinlendirmek lazım olduğunu gösterir. Esasen sosyalistliğin vasi bir manayı şamil olduğu gibi her memlekette muhitin mukteziyatı başka suretle tecelli eder. Bugün Avrupa'nın pek çok fabrikaları vardır ki bir kısmının cümlesi aldığı yevmiyeden şikâyet ettiği halde bir kısmı da adamsızlıktan şikâyet eder. Fakat bizler umumiyetle saye teşne kimseler olduğumuz halde bir müşirimiz yok ki dersi intibah versin de herkes alışmanın yolunu kesbin kolayını öğrensin tabii mefkudiyet içinde yegâne vasıtayı ikna ve ümidimiz hükümet olabilir.

Bugün Münir dimağları itidal ve terakki i vatanla beraber bir müsavadiyet i umumiye temelli eden sosyalistler yalnız kendileri değil bütün... Düşündükleri içindir ki nimetler içinde bulunsalar bile yine taksimi saya... Bir suretle sarılarak terakki zaruretin zevalini temenni ederler.

Eğer arz ede geldiğim sosyalistliğin ülkümüz için en nafi kısmı tatbik olunur ve sabahtan akşama kadar elinde maşa küfesini doldurmaya çalışan bir zavallının müntefirane gördüğü o hidametini iyi bir iş bularak kayırılsa daha iyi olur. Tabii buda fabrikalar açmak küflenmeye yüz tutan servetleri faaliyete getirerek iş ehillerine muhik ve meşru tevzi ile olur.

İşte bu devri olunmuş sermayeler bir vasıtayı makule ile fişkırtılır telkin edilerek ikaz olunursa hem sermaye i memleket tezyit eder ve hem de Avrupa'ya gönderilen yüz binlerce liralara bir nihayet verilmiş olur.

9 Nisan sene 1426 Çarşamba

A.Macit

Serbesti-i Say ve Amel

Cemiyetin sınıfı mümtazına mensup olan... Muhalefetinde esareti mutlaka esclavage esareti araziye servage için sahifeler dolusu mütalaalar yürütüldüğü halde esareti ecriye salariat kale bile alınmaz. Son derece gariptir ki kurunu evveli kurunu vusti gibi en basit mazilere ait facialar... Tasvir olunur. Hatta akvamı muhtelif edip efradı yanındaki münasebeti ayrı, ayrı tahlil ve. Ediliyor da gözlerimizin önünde kanlı cerihalarıyla teselsülü ve takip eden esaret levhaları görülmüyor yahut... Görülmek istenilmiyor. Olmalı ki hali hazırda en gül gibi aşikâr en acı hakikat içtimaiye ecirlik usulü iktisadiyesini bulunduğu hali esef istimal iken bu bapta kelime i aheste servi havayı muhitimizi dolduran yalnız adalete münafii addolunuyor. Yalnız netaici müstahsileden amelenin hissesi mevkiinde bu çalışkan anasırın icraata tabii bulunması pek münasebet bulunur güya bazı ahvalde patronlar teşebbüslerinde muvaffak olamazlarsa hini iflaslarında kanunen en evvel amelenin icarata verileceğinden bunlar daima hisselerini alırlar. Acaba icarata tayin hususunda hali hazırda cereyan eden kaide bir kaide i müstebite mi yoksa bir kaide i meşruta ve adilane midir?

Bugün patronlarla Amele arasında her ne kadar bir serbesti i mukavele varsa da bu serbesti i tabirinin tahtında... Olan havayı anlamamak artık mahzı belahattır. Zira serbesti i mukavele serbesti i rekabete merbuttur. Envali umumiye bu mücadeleyi iktisadiyenin... Mütamadisi esnasında bir arz ve talep terviç i daimisiyle Haleplere nazaran gâh lüzumundan fazla ve gâh noksandır. Sermayedarlara mal saffet ve haysiyetiyle satılan kuvveyi beşeriye ki say ve amel namı taşır aynı kaideye tabidir ve talepleri bulunan sermaye sahiplerinin ihtiyacatına göre bazen miktarı lazımdan ziyade ve bazen eksik bulunması icap ederken git gide makine şeklindeki kuvveyi huhudiyenin kuvveyi beşeriye yerine kaim olması münasebetiyle say ve amel ismindeki malın kıymeti mesması ameleyle bir iflasi daimiye mahkûm edercesine her nispet muhafaza olunarak pek dun bir derekede bulunur. Bu iflas mahzar sermayedar tarafından bir gasptir. Sermayedar sınıfı bütün şişmanlığını ameleyle kadit haline

koymakla husule getiriyor zenginliğini ameleyi sefil bırakmakla meydana getiriyor. Cenap Şahabettin beyin dediği gibi: bir kasa dolmak için yüzlerce ufak keseler boşaltmalıdır. Şişmanlarla boş mideler namında iki sınıfa içtimai işte bu suretle hâsıl oluyor. Buna da Türkçe merdi mihveri derler.

Dağ başında mağara devrinde insanın seviye i fikriye i vahşiyesi hayvanat mesabesinde olup ekseriye maruz kaldığı açlık belasından kurtulmak için çok defa merdi mihver olduğu azade i iştibahtır. Şüphesiz o devirde cemiyeti beşeriye için cemiyet için cemiyet fert için çalışmalıdır. Esası makulü üzerine mebni ve muntazam olmadığı bir zamana tesadüf eder. Eğer medeniyeti kamileyi ifham eden bu kaideyi esasiye hükümran olsaydı insanlar biri birbirlerini yemeyecekler ve münasebetlerini ihtiramat mütekebile ile... Edecekler idi. Heyhat ki o zaman, zaman vahşet idi! Şimdi? Yine zamanı vahşet! Hürriyeti hakikiye istihsal olunmadıkça vahşet yine bakidir.

Ey sosyalizmin aynı hidayet olduğunu itiraf etmeyenler söyleyiniz bakayım binlerle liraları havi demir kasalarına dayanarak icrayı tagallüp eden mütenüfuslar ayda otuz kırk kuruşa amele istihdam eden çiftlik sahipleri bu... Binleri yüzde otuz iki faizle para ikraz eden... Kara ahalisini tağzir ve iğfal eden mütevasatlar hakiki müstahsillerin haklarını gasp ve pay i mal eden bütün bu tufeyliler nedir? İştiraki mesai olsaydı bu müstehkir levhalar sefaletin tevlit ettiği fisk ü fücür tamim ettiği istimal... Tahrip ettiği hayatlar söndürdüğü hanmanlar bütün bu haileler cereyan edecek mi idi?

Cest la lutte finale

Evet, bu son cidalimizdir. Şimdiye kadar esaretten esarete yuvarlandık durduk artık silsileyi esaretten deviri iştirake duhul olacağız. Emin olunuz ki bugünkü... Yarın ki barka i hakikatimizdir. Cemiyeti iştirakiye yi biz icat etmiyoruz hakayiki maddiyeden istinbat ediyor. Anlıyoruz muhidi mevcudatı umumiye hadisatı tabiiye ahvali içtimaiye bizim iştirak diye ihmal ettiğimiz tariki müstakbel i beşeri kemali tilakarla tarif ve tasvir ediyor. Çalışalım müstefrik fecir ve haziz olarak çalışalım da say ve ameli esaretten tahlis edelim.

Kasaba 8 Nisan 326

B.İsrail

İştirak'ınTefrikası, Kahraman Kız / Müellifi Asu

Evet! Doğru tam sekiz, vay kör şeytan dedi. Ve mütekeben elektrik düğmesine bastıktan sonra koltuğun altında gizlenen finoya hitaben: Sende mi madam ile asil zadedânın şerefine tertip edilecek baloya gitmek istiyorsun dedi.

O esnada sinesi ve kolları nim üryan kumral saçlı ve beyaz tenli şimalli güzel bir hizmetçi kız yavaşça odaya girip nezaketle — ne emriniz var efendim dedi.

General mütebessim ve müstehzi bir tavırla

Ah sen misin Cahide git hanıma söyle ki tuvaletini çabuk ikmal etsin pek geç kaldık

Hizmetçi kız bit tavrı ihtiramkari ile

Şimdi bu dakikada efendim diyerek dışarı çıktık

General hiddetle

Cengiz'i de sizi de bu dakikada şeytan götürsün kadın değil misiniz dilinizden anlamak kabil değil diyerek tekrar finosuyla eğlenmeye başladı.

Hizmetçi kızın avdetinden beri beş on dakikalık bir müddet geçmiş olduğu halde halen hanım meydana çıkmıyor idi. İhtiyar general yine elektrik düğmesine yaklaşıp bütün kuvvetiyle bastı.

Hizmetçi kız telaşla içeri girdi.

—işitiyorum efendim işitiyorum diyerek kapının önünde saf beste i ihtiram oldu.

—şeytan götürsün seni de. Hanımın ne oldu nerde kaldı bir Dakika dedin o senin bir dakika dediğin kaç saate bedeldir? Haydi, git bak ne yapıyor? Eğer gelmeyecekse ben kendim yalnız gideceğim şimdi artık iş isten geçti kâğıt oyunlarının en hararetli vaktinde yetişemeyeceğim. Ondan sonra gidip de ne lezzet duyacağım. Haydi, çabuk git diyorum sana karşımda budala gibi ne dikilmiş durmuşsun?

O esnada madamın sesi işitildi:

- ...niçin o kadar titizlik ediyorsun işte geldim haydi yola çıkalım dedi

— nihayet geldiniz mi? Oh çok şükür dedi ihtiyar kumandan ve finoyu kucağına alarak salondan çıktı.

— biliyor musun? Beraber alacağın zavallı hayvan evde bensiz usanacaktır.

İhtiyar kumandan köpeğin ismini... Koymuş idi. Onu bu namla tesmiye ederler idi. Köpek kucığında iken onu daima okşar alnını ve başını öperek

...ümit ederim ki ayağın kademli olurda oyunda kazanırım. Dinle... Eğer birkaç deste yüzlük kazanırsam... İçin bir yüzlük boyun bağı alacağım. Ah o parayı kazanmasak halimiz yamandır. Tekaüt maaşı ihtiyacı yevmiyeye kifayet edemez oldu. Aksi takdirde zannedersen faiz getiren sermayeye el dokunduracağız. O zaman vay gele başımıza

Zevcesi hiddetle

Ah artık yeter... Şimdi de şikâyet ve istidala kalkışmayalım altın menbağlarının kurumuş olduğunu beyan edip neden o kadar gam çekiyorsun? Çok şeker bir kızım var o da akıllılıktan ne müsrifedir ne de arayışpesert

Ne kadar akıllısız madam doğrusu validenin rahminden yanız olarak doğmuşsun kızın müsrife değil imiş daha ne yapsın Allahtan bela mı istesin ha, ha, ha hiç düşünemiyorsun ki yarın öbür gün onun yed i izdivacını talep edenler başımız üzerine dikilecekler iki ayaklarını bir pay peş peşuh koyarak on bin yirmi bin otuz bin kırk nihayet elli bin lira dırakoma talep edip vermezseniz varınız kızınızı turşuya koyunuz diyecekler. Lakin şimdi bu boş lakırdıları bırakalım. Pek geç kaldık biliyor musun?

Hizmetçiye hitaben

Araba hazır mıdır?

Evet, efendim hazır sizi bekliyor hizmetçi kız bu sözleri söylediği zaman henüz madamın tuvaletini tanzim etmekle işgal ediyor idi.

— Nadya Balga'dan beraber gelmeyecek mi?

İki Dost Arasında

Haberin var mı bugünlerde şayia deveran ediyor

— hayrola bugünlerde ne gazete okuyorum ve ne de kimseyle görüşüyorum köşeyi inzivaya çekildim. Meclisi Mebusanın hin-i tatilinde Maliye Nazırı Cavit Bey Paris'e gidecekmış.

Acaba ne için gidecek?

İstikraz akdetmek için Paris borsalarını gezecekmış.

Acaba istikraza muvaffak olabilecek midir?

Tabiidir ki Fransızlara bir menfaat gösterilmedikçe istikraz edemez.

Türkiye'nin nesi kalmış ki Fransızlara ne menfaat gösterecek.

Azizim ben bir şey düşünüyorum.

Ne gibi?

Sakin geçenlerde maliye nazırı bey meclisi mebusanda rejinin mütalaatını bekliyoruz demişti. Sakin Fransızlar tarafından rejinin temdidi mukavelesi için bir teklifte bulunmasın?

Azizim reji ile Fransızların ne işi vardır.

Niçin böyle söylüyorsun bank Osmanî sermayedarının ekserisi Fransızlardan müteşekkil değil mi?

Ve reji ise keza.

Mabadı var.

TÜSTAV